

Michał Paszkowski

## OPEC+?: Współpraca Federacji Rosyjskiej z OPEC

Spadek ceny ropy naftowej w 2014 r. wymusił na Federacji Rosyjskiej (FR) potrzebę współpracy z państwami zrzeszonymi w Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową (OPEC). Ścisła kooperacja, której efektem było zawarcie w 2016 r. porozumienia w zakresie ograniczenia wydobycia, jest kontynuowana, ale przystąpienie Rosji do OPEC wydaje się praktycznie niemożliwe. Niemniej sytuacja na rynku naftowym jest na tyle dynamiczna, że w niedługim horyzoncie czasowym być może dojdzie do stworzenia ram współpracy państw spoza OPEC, na czele z Rosją, z państwami OPEC.

Przeobrażenia światowego rynku ropy naftowej, które doprowadziły do spadku cen tego surowca w połowie 2014 r., skłoniły FR do podjęcia współpracy z państwami zrzeszonymi w OPEC. Kooperacja została zainicjowana, ponieważ niskie ceny surowca dla państw, których gospodarka jest oparta na wydobyciu i eksporcie ropy naftowej, miały negatywny wpływ na dochody budżetowe tychże krajów. Spadek ceny ropy naftowej w 2014 r. w dużej mierze był wywołany zwiększeniem wydobycia tego surowca w USA<sup>i</sup>, co spowodowało nadpodaż na rynku oraz wzrost poziomu zapasów. W efekcie na przełomie czerwiec 2014 r. – styczeń 2015 r., cena ropy naftowej gatunku *Brent* na giełdzie w Londynie spadła z 115,19 USD do 45,13 USD za baryłkę. Sytuacja ta wymusiła na FR oraz państwach OPEC konieczność zmiany podejścia do rynku naftowego. Oznaczało to rezygnację z chęci utrzymania udziału w rynku na rzecz „koordynacji” działań w zakresie polityki wydobywczej, tj. przede wszystkim zmniejszenie poziomu wydobycia i tym samym, przywrócenie korzystnej dla tychże krajów równowagi między podażą a popytem.

Sytuacja gospodarczo-polityczna w FR po 2014 r., a więc po aneksji Półwyspu Krymskiego, była niekorzystna. Niemniej jednak, choć USA oraz państwa Unii Europejskiej nałożyły różnego rodzaju sankcje na Rosję, największe problemy rosyjska gospodarka odczuwała przede wszystkim z powodu niskich cen ropy naftowej. Stąd w 2014 r. nastąpiło ożywienie kontaktów dyplomatycznych między Rosją a państwami OPEC. Ich zwieńczeniem było zawarcie porozumienia w Wiedniu w 2016 r. o ograniczeniu wydobycia ropy naftowej ze strony państw OPEC i spoza OPEC<sup>ii</sup>, w tym Rosji. Niewątpliwie podpisanie porozumienia nie odbyłoby się, gdyby nie zmiana polityki energetycznej Arabii Saudyjskiej.

W latach 2014-2016 władze w Rijadzie uważały, że rynek ropy naftowej sam się zbilansuje, ale brak działań doprowadził w konsekwencji do spadku cen tego surowca. Od połowy 2016 r. nastąpiła większa otwartość władz w Rijadzie na współpracę. Efektem tego było zbliżenie stanowiska w tej kwestii z FR. Jednocześnie nastąpiła zmiana podejścia FR do współpracy z Arabią Saudyjską i Iranem. Innymi słowy, choć przez lata władze w Moskwie wspierały Iran na arenie międzynarodowej, w sytuacji, w której mogły bliżej współpracować z Arabią Saudyjską, de facto liderem OPEC, współpraca z Iranem zeszła na dalszy plan. Formalnie FR nadal wspiera Iran, ale z uwagi na ponowne nałożenie przez USA sankcji na Iran od listopada 2018 r., to ropa naftowa z Rosji częściowo „wypełni” lukę na rynku międzynarodowym po irańskim surowcu ze względu na zbliżone właściwości fizykochemiczne rosyjskiej i irańskiej ropy naftowej.

Podpisanie w Wiedniu 2016 r. porozumienia państw OPEC i spoza OPEC było wielkim sukcesem dla FR zarówno pod względem gospodarczym (zwiększenie dochodów z uwagi na wzrost ceny ropy naftowej), politycznym (jako lider bloku państw spoza OPEC może wpływać na wielkość światowego wydobycia), jak

i wizerunkowym (od wojny z Ukrainą i aneksji Półwyspu Krymskiego władze w Moskwie były w pewnym zakresie izolowane na arenie międzynarodowej). Zwieńczeniem współpracy było zaproponowanie Rosji w czerwcu 2018 r. funkcji obserwatora przy OPEC. Niewątpliwie sformalizowanie współpracy (przystąpienie do OPEC), biorąc pod uwagę charakter rosyjskiej polityki, wydaje się praktycznie niemożliwe, ponieważ Rosji zależy przede wszystkim na ściślejszej kooperacji i możliwości wpływania na decyzje państw OPEC, a nie wiązanie się formalnie ustaleniami kartelu. Co ciekawe, Rosja w 2014 r. była jednym z państw, które prowadziło negocjacje z Międzynarodową Agencją Energii (IEA), grupującą największych konsumentów ropy naftowej, na temat bliskiej współpracy w ramach procesu stowarzyszenia, ale aneksja Półwyspu Krymskiego spowodowała wyłączenie Rosji z tego projektu. Również w tym przypadku władze w Moskwie liczyły na możliwość nieformalnego wpływania na pewne obszary funkcjonowania organizacji.

Podsumowując, można wskazać, że przystąpienie FR do OPEC jest praktycznie niemożliwe z kilku podstawowych powodów. Po pierwsze, Rosja chce samodzielnie decydować o poziomie wydobycia, a w momencie przystąpienia do organizacji zostałaby objęta polityką OPEC w zakresie wspólnego ustalania kwot wydobywczych. Po drugie, w OPEC większość stanowią państwa arabskie, więc pozycja Rosji nigdy nie byłaby taka sama, pomimo roli, jaką odgrywa ona na rynku naftowym. Po trzecie – dla samej organizacji byłoby to trudne, ponieważ znaczenie tego państwa byłoby zdecydowanie większe niż niektórych kluczowych państw, takich jak Irak czy Nigeria (Rosja faktycznie mogłaby odgrywać rolę lidera organizacji). Nie oznacza to, że Rosja nie będzie chciała w przyszłości kontynuować współpracy, tym bardziej że państwom OPEC również zależy, aby mogły koordynować decyzje z największymi uczestnikami rynku, ponieważ pozycja kartelu na świecie od kilku lat maleje (powodem jest wzrost wydobycia ropy naftowej w m.in. USA, Kanadzie, Brazylii, które dostarczają na rynek coraz więcej surowca).

Można przewidywać, że w przyszłości dojdzie do współpracy, np. stowarzyszenia, państw współpracujących obecnie z OPEC z organizacją, a najbardziej możliwym scenariuszem jest stworzenie ram współpracy całego bloku państw spoza OPEC na czele z Rosją z kartelem, np. OPEC+. Państwom OPEC zależy na tym, aby wykorzystać rozwijaną przez kilka ostatnich lat współpracę z innymi dużymi producentami surowca na świecie, przy czym forma prawna i organizacyjna (mniej lub bardziej sformalizowana) tego typu kooperacji jest jeszcze trudna do określenia.

**Dr Michał Paszkowski** – doktor nauk społecznych w zakresie nauk o polityce. Absolwent Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz studiów podyplomowych z zakresu wydobycia ropy naftowej na Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisław Staszica w Krakowie. Prowadzi badania naukowe dotyczące bezpieczeństwa energetycznego oraz współczesnej polskiej myśli politycznej.

---

<sup>i</sup> Postęp w zakresie technologii umożliwiających wydobycie ropy naftowej oraz gazu ziemnego ze złóż niekonwencjonalnych (szczelinowanie hydrauliczne, wiercenia horyzontalne) przyczynił się do eksploatacji znacznych pokładów złóż surowców, co doprowadziło do zmiany roli USA na światowym rynku energetycznym.

<sup>ii</sup> Do państw spoza OPEC współpracujących z OPEC należą: Rosja, Azerbejdżan, Bahrajn, Brunei, Gwinea Równikowa, Kazachstan, Malezja, Meksyk, Oman, Sudan i Sudan Południowy.